

NORGES HØYESTERETT

Den 4. juni 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Skoghøy, Bergsjø og Østensen Berglund i

HR-2021-1225-U, (sak nr. 21-066680STR-HRET), straffesak, anke over beslutning:

Repparfjord Sand AS

A

(advokat Trond Pedersen Biti)

mot

Påtalemyndigheten

(politiadvokat Lars Fause)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om å nekte fremmet anke fra Repparfjord Sand AS over straffedom etter straffeprosessloven § 321 andre ledd jf. første ledd siste punktum. Den gjelder også anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å gi samtykke til å fremme As anke over straffedom, jf. straffeprosessloven § 321 første ledd.
- (2) Repparfjord Sand AS og A ble i september 2020 siktet for overtredelse av vannressursloven § 63 første ledd bokstav a, jf. § 8 første ledd. Grunnlaget for siktelsen var i korte trekk beskrevet som utvinning av løsmasser fra elvedeltaet til Repparfjordelva uten nødvendig konsesjon. Det ble utferdiget forelegg som hverken selskapet eller A vedtok, og saken ble sendt til tingretten for pådømmelse, jf. straffeprosessloven § 268.
- (3) Hammerfest tingrett avsa 10. februar 2021 dom med slik slutning:
 - «1. Repparfjord Sand AS dømmes for overtredelse av vannressursloven § 63 første ledd bokstav a, jf. § 8 første ledd, jf. straffeloven § 27, til å betale 50 000 - femtitusen - kroner i bot.
 2. Repparfjord Sand AS dømmes til inndragning av 85 000 - åttifemtusen - kroner, jf. straffeloven § 67 første ledd.
 3. Repparfjord Sand AS ilegges 4 000 - firetusen - kroner i saksomkostninger.
 4. A, født 00.00.1942, dømmes for overtredelse av vannressursloven § 63 første ledd bokstav a, jf. § 8 første ledd, til å betale 25 000 - tjuefemtusen - kroner i bot, subsidiært 50 - femti - dager fengsel.
 5. A ilegges 4 000 - firetusen - kroner i saksomkostninger.»

- (4) Både Repparfjord Sand AS og A anket til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen. Selskapet anket også over inndragningen.
- (5) Hålogaland lagmannsrett avsa 19. april 2021 beslutning med slik slutning:
- «1. Anken til Repparfjord Sand AS nektes fremmet.
 2. Anken til A tillates ikke fremmet.»
- (6) *Repparfjord Sand AS og A* har anket til Høyesterett. Ankene gjelder lagmannsrettens saksbehandling. I korte trekk er det gjort gjeldende at lagmannsrettens begrunnelse ikke viser at alle relevante momenter er vurdert, og at beslutningen bygger på en uriktig forståelse av HR-2019-282-S. Dette medfører at grunnleggende rettsikkerhetsgarantier er satt til side.
- (7) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og sluttet seg til lagmannsrettens beslutning.
- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalget bare kan prøve lagmannsrettens saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 321 femte ledd.
- (9) Lagmannsretten har bygget sin avgjørelse om ikke å fremme ankene på HR-2019-282-S *Snøkrabbe*. I beslutningen uttaler lagmannsretten dette om sitt syn på de rettslige utgangspunktene:
- «Etter HR-2019-282-S avsnitt 71 skal domstolene ikke prøve vedtakets gyldighet i straffesaker som gjelder utøvelse av virksomhet som er underlagt konsesjon uten at konsesjon foreligger. Dette gjelder også spørsmålet om virksomheten var underlagt konsesjonsplikt. Lagmannsretten kan etter dette ikke prøve vedtakets gyldighet, men legger det til grunn. Det er ikke gjort gjeldende at vedtaket er beheftet med slike mangler at det er å anse som en nullitet, noe lagmannsrettens uansett ikke kan se å være tilfellet.» (uthevet her)
- (10) Den uthevede setningen viser at lagmannsretten har lagt til grunn at den ikke kunne prøve om virksomheten til Repparfjord Sand AS var konsesjonspliktig. Til dette bemerker ankeutvalget at Høyesterett i snøkrabbedommen la til grunn at det var ulovlig å fangste snøkrabbe i fiskevernsonen ved Svalbard uten tillatelse, se særlig avsnitt 67. I avsnitt 71 uttaler førstvoterende videre:
- «Den som utøver en virksomhet som krever tillatelse etter å ha fått avslag på en søknad om dette, handler uten tillatelse i straffebudets forstand. Dette gjelder selv om avslaget lider av slike feil at det må anses ugyldig. Prinsippet om at en eventuell ugyldig nektelse av tillatelse ikke kan føre til frifinnelse i slike tilfeller, er sikker norsk rett og slått fast på flere ulike rettsområder. ... Samtlige avgjørelser hviler på det grunnleggende synspunktet at den som er søknadspliktig, ikke straffritt kan opptre som om bevilling eller tillatelse var gitt, uansett om det skulle hefte mangler ved vedtaket. I slike saker foreligger det heller ingen rett til å få de underliggende gyldighetsspørsmålene prøvd prejudisielt i straffesaken. Det klare utgangspunktet er at den som mener å være nektet en tillatelse med urette, må reise sivil sak for å få kjent vedtaket ugyldig. Jeg tilføyer at de samme prinsippene må gjelde dersom det ikke er søkt om tillatelse. Et hypotetisk avslag kan ikke lede til en bedre rettsposisjon enn et faktisk avslag.»

(11) Forutsetningen for denne drøftelsen var altså at det er nødvendig med tillatelse for å drive snøkrabbefangst i fiskevernsonen. Dommen kan ikke tas til inntekt for at domstolene ikke skal kunne prøve om tillatelse – konsesjon – faktisk er nødvendig i et tilfelle som det foreliggende, slik lagmannsretten synes å forutsette.

(12) Ankeutvalget viser til HR-2019-2400-A, som gjaldt spørsmål om straff for brudd på innreiseforbud. I avsnitt 30–32 uttaler førstvoterende:

«Når et vedtak som pålegger byrder eller setter forbud – som et innreiseforbud – er ugyldig, har den forbudet retter seg mot, som hovedregel ikke plikt til å respektere forbudet, og kan dermed ikke straffes for å overtre det. ... Unntak gjelder hvis den vedtaket retter seg mot, har lydighetsplikt. Det er ikke tilfellet her.

Det er altså et *straffbarhetsvilkår* at den aktuelle innreisen har skjedd i strid med et gyldig forbud mot innreise, jf. HR-2019-2282-U avsnitt 15. Dette innebærer at domstolene i en straffesak må vurdere om vedtaket er gyldig, på samme måte som domstolen må vurdere om de øvrige straffbarhetsvilkårene er oppfylt. At domstolene skal foreta en slik prejudisiell prøving i straffesaker, er også forutsatt i forarbeidene til forvaltningsloven, se NUT 1958: 3 side 361.

Dette er annerledes for begunstigende vedtak der det i utgangspunktet gjelder et forbud, og hvor den som vil utøve virksomheten, er avhengig av en tillatelse. Selv om et avslag på tillatelse er ugyldig, vil normalt ikke søkeren være berettiget til å utøve virksomheten. Jeg viser til HR-2019-282-S *Snøkrabbe* avsnitt 71. Dette er ikke situasjonen i den foreliggende saken, og jeg går ikke nærmere inn i problemstillingen.»

(13) Høyesterett la altså til grunn at det var et straffbarhetsvilkår at innreisen skjedde i strid med et gyldig forbud mot innreise. På samme måte er det et straffbarhetsvilkår at virksomheten til Repparfjord Sand AS er konsesjonspliktig. Utvalget viser til at selskapet i tingretten ble dømt i medhold av vannressursloven § 63 første ledd bokstav a, som har følgende ordlyd:

«Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a) iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter denne lov uten hjemmel i konsesjon eller uten tillatelse i plan; ...»

(14) Når det er et straffbarhetsvilkår at tiltaket er konsesjonspliktig, må domstolene i straffesaken prøve om konsesjonsplikt foreligger.

(15) På dette punktet viser ankeutvalget også til HR-2020-955-A *Settefisk*, som blant annet nettopp gjaldt spørsmål om straff for overtredelse av vannressursloven § 63 første ledd bokstav a, jf. § 8. I dommen tok Høyesterett stilling til om tiltaket «var konsesjonspliktig og dermed utgjør et brudd på § 63», se særlig avsnitt 32. Høyesterett vurderte dette med utgangspunkt i vilkårene i § 8 og så det som et straffbarhetsvilkår at tiltaket var konsesjonspliktig.

(16) Anken til lagmannsretten må forstås slik at det ble gjort gjeldende at virksomheten til Repparfjord Sand AS ikke er konsesjonspliktig. Lagmannsretten har som nevnt ikke tatt stilling til dette spørsmålet ut fra en forutsetning om at det ikke kunne prøves av domstolene. Etter ankeutvalgets syn var det ikke forsvarlig å nekte selskapets anke fremmet på et slikt grunnlag. Tilsvarende var det heller ikke forsvarlig ikke å gi samtykke til anken fra A. Lagmannsrettens beslutning må etter dette oppheves.

(17) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens beslutning oppheves.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)